

Література

1. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : закон України : [прийнято Верховною Радою від 04.07.2002 р. № 40-IV]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15>.
2. Офіційний сайт Донецької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.donoda.gov.ua/main/ua/publication/content/10617.htm>.
3. Мізюк Б. М. Стратегічне управління : [підручник] / Мізюк Б. М. – [2-е вид., переробл. і доповн.]. – Львів : Магнолія 2007. – 329 с.
4. Офіційний сайт Державне агентство України з інвестицій та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=55&law_id=101.
5. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів [Електронний ресурс] : матеріали Парламентських слухань у Верховній Раді України / [за заг. ред. В. І. Полохала]. – Режим доступу : <http://www.in.gov.ua/files/content/binder15454.pdf>.
6. Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України : постанова Верховної Ради України від 13.07.1999, № 916-XIV // Наука та наукознавство. – 1999. – № 3.

Надійшла 12.09.2011

УДК 336.228:339.13

К. С. УЛЬЯНОВ

Військовий інститут Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНЦІЇ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ

Проаналізовано вплив податкової політики на формування конкурентного середовища у вітчизняній економіці. Обґрунтовано взаємозв'язок податкової та конкурентної політики держави.

The paper analyzes an impact of tax policy on a competitive environment formation in the national economy. An interrelation between government tax and competition policy is proved.

Ключові слова: конкуренція, конкурентна політика, податкова політика, монополізація.

Актуальність теми. Основним завданням макроекономічної політики України є формування ринкового середовища, сприятливого для ведення бізнесу, розвитку компаній і ринків, найбільш повного задоволення потреб суспільства. Тому державна економічна політика має реалізуватися на конкурентних принципах. При цьому зростає розуміння того, що в епоху глобалізації, ускладнення стратегічних взаємодій компаній сама по собі конкурентна політика не спроможна усунути «фіаско» ринків та забезпечити високу ефективність їх функціонування. Необхідна адекватна підтримка з боку інших видів економічної політики держави, однією з яких є податкова політика.

Основний матеріал. Вивчення спектра питань реалізації податкової політики в Україні належить до проблематики, постійно актуальної та затребуваної у дослідницькому середовищі. Свідченням цьому є численні праці вітчизняних економістів (В. Андрущенко, З. Варналія, В. Вишневецького, В. Гейця, М. Долішнього, Ю. Іванова, І. Луніної, І. Лютого, Л. Максимової, П. Мельника, Г. Павленка, С. Слухая, А. Соколовської, В. Тропіної, Д. Федорченко, Л. Шаблістої та інших). Другою науковою проблемою, яка перебуває в центрі уваги наукової громадськості України, є проблема формування ефективного конкурентного середовища в національній економіці. Серед найбільш відомих наукових праць із зазначеної проблематики слід назвати праці В. Базилевича, З. Борисенко, О. Костусєва, Г. Філюк, С. Черненко, О. Шнипка тощо. Тим часом, вітчизняна економічна наука певним чином ухиляється від дослідження питання про роль податкової політики у забезпеченні розвитку конкуренції на внутрішньому ринку, зниженні рівня монополізації національної економіки. Як наслідок, ці питання на сучасному етапі є недостатньо дослідженими. Тому наше завдання полягає в тому, щоб певною мірою заповнити цю «прогалину». З огляду на сказане, метою статті є аналіз впливу податкової політики на формування конкурентного середовища в українській економіці та забезпечення оптимальної інтенсивності конкуренції.

У 1991–2010 рр. в Україні так і не вдалося створити сприятливих умов для розвитку конкуренції та ефективного господарювання. Недоліки міжгалузевої координації, підтримання умов беззбиткової діяльності підприємств призвели до виникнення цінових і фінансових диспропорцій, суперечностей у взаємовідносинах між реальним сектором економіки та фінансово-кредитною системою, між експортоорієнтованими галузями та галузями, які працюють на внутрішній ринок.

На сучасному етапі в українській економіці питома вага конкурентних ринків у загальній структурі вітчизняних ринків коливається в межах 48–56%.

Як демонструють дані табл. 1, частка підприємств, що функціонують на ринках з конкурентною структурою, в загальному обсязі реалізації зросла у 2009 р. порівняно з 2007 р. на 1,2%, у той час як частка ринків з ознаками домінування – на 0,5%, а монопольних – зменшилася на 0,2%. Між тим, порівняно з 2010

р. у 2009 р. частка ринків з конкурентною структурою істотно зменшилася, а монополізованих (олігопольних, з ознаками домінування і чисто монопольних) – зросла. Необхідно підкреслити, що структурні обмеження конкуренції ще існують на значній частині вітчизняних ринків. З 3863 ринків, обстежених у 2008 р., на 887 з них частка найбільшого підприємства перевищила 90 %, а на 1648 спостерігалися ознаки домінування підприємств. Причому, переважна більшість цих ринків – регіональні, і структурні передумови обмеження конкуренції на цих ринках є більш істотними, ніж на загальнодержавних.

Таблиця 1

Динаміка зміни ринкових структур в економіці України [1]

Тип ринків	Питома вага виробництва (реалізації) продукції підприємствами, які діють на ринку певного типу, у загальному обсязі виробництва (реалізації), %						
	2001 р.	2004 р.	2005 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Ринки з конкурентною структурою	53,9	54,3	55,4	53,1	56,7	54,3	48,3
Олігопольні ринки	11,6	15,3	13,6	14,4	12,0	16,6	12,5
Ринки з домінуючою фірмою	22,7	19,9	22,1	25,8	25,6	22,6	30,7
Монопольні ринки	11,8	10,5	8,9	6,7	5,7	6,5	8,5

Примітка. За 2000–2003 рр. наведені частки в обсязі виробництва, за 2004–2010 рр. – в обсязі реалізованої продукції за винятком вартості товарів та послуг, придбаних для перепродажу та реалізованих без додаткової обробки.

Порівняльний аналіз розвитку конкурентного середовища у різних економічних системах засвідчив, що співвідношення секторів економіки з різними структурними передумовами для конкуренції, яке склалося сьогодні в Україні, було характерним для індустріального суспільства [3, с. 204–205].

Порівняно високий рівень монополізації вітчизняної економіки зумовлює необхідність активізації ролі конкурентної політики у становленні механізму добросовісної конкуренції на внутрішньому ринку України. В цьому сенсі конкурентна політика не повинна спрямовуватися на захист конкуренції в усіх її проявах, а на попередження виникнення неоправданих конкурентних переваг, отриманих, у тому числі, і невинуватим шляхом (наприклад, корупційним шляхом). Таким чином, доцільно виділяти захисну і наступальну конкурентну політику [4, с. 255].

Захисна політика покликана перешкоджати виникненню невинуватаної монопольної влади, і обмежується, як правило, антимонопольними заходами. Саме такий тип конкурентної політики притаманний вітчизняній системі державного управління та контролю в цій сфері. Наступальна конкурентна політика спрямована не скільки на обмеження монопольної влади, скільки на створення конкурентних механізмів і конкурентного середовища. Отже дієву конкурентну політику неможливо уявити без інших складових економічної політики держави – інвестиційної, податкової, грошово-кредитної, регуляторної, цінової – в тій частині, в якій вони впливають на стан конкурентного середовища та на формування конкурентних переваг вітчизняних суб'єктів господарювання.

Податкова політика є важливим фактором регулювання ділової активності і формування інвестиційно-привабливого середовища, що позитивно впливає на забезпечення умов для змагальності господарюючих суб'єктів і розвиток конкурентного середовища. Однією з найважливіших складових оптимізації вітчизняної податкової системи є посилення її стимулюючого впливу на економіку, і перш за все, на формування повноцінних суб'єктів ринку і всієї ринкової інфраструктури, створення конкурентного середовища як механізму реалізації раціональних економічних рішень. Тим часом, податкова політика, що впроваджується у нашій державі, не має логічного обґрунтування макро- та мікроекономічних наслідків її запровадження. Вона формується на основі принципу – чим більшою є середня податкова ставка, чим запутанішим є податкове законодавство, тим краще для держави та побудови ринкової економіки. З цієї причини – недобір податків, скорочення виробництва товарів, падіння інвестиційної активності та повільний розвиток підприємництва, а також відсутність будь-якої зацікавленості підприємств в розвитку національного виробництва.

Головними вадами вітчизняної податкової системи, на нашу думку, слід вважати не розміри ставок оподаткування, які в імпліцитному вимірі загалом належать до середньоевропейських рівнів, а інші фактори.

По-перше, надмірний рівень трансакційних витрат, пов'язаних з обтяжливістю податкових процедур. Про обтяжливість української податкової системи для ведення бізнесу свідчить хоча б той факт, що вже кілька років поспіль вона посідає передостаннє місце серед усіх податкових систем світу, поступаючись лише білоруській. Складність та обтяжливість вітчизняної системи оподаткування спонукає окремих суб'єктів господарювання знаходити можливі шляхи оптимізації податкових зобов'язань. Тому загальне фінансове навантаження на суб'єктів підприємництва не стимулює розвиток їх діяльності, а

навпаки призводить до тінзації економічних процесів, зниження конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

По-друге, нерівномірність розподілу податкового навантаження, в т.ч. у розрізі ресурсів. Податковий тягар нині розподілено між платниками різних галузей нерівномірно, а практику надання податкових пільг не можна визнати справедливою та суспільно корисною. Так, за рівнем оподаткування праці вітчизняна податкова система знаходиться серед найбільш обтяжливих як порівняно з ЄС (28,6 %), так і загалом у світі (16,1 %). Тим часом, рівень оподаткування використання природних ресурсів є неадекватно низьким порівняно з їх дохідністю. Дестимулюючим чинником є також нераціональна структура пільг. Так, у галузі машинобудування питома вага пільг у загальній сумі сплаченого податку у 2007 р. дорівнювала 0,7 %. Для прикладу, у фінансовому секторі такий показник становить 126,3 %, у торгівлі – 8,2 % [5, с. 27]. Крім того, необґрунтована з боку держави диференціація платників податків не забезпечує реалізацію такого принципу оподаткування як обов'язковість. Можна погодитися з науковцями, що недотримання основних принципів оподаткування, без сумніву, знижує стимули до підвищення виробничої ефективності у пересічних платників податків, які позбавлені податкових пільг, активного впровадження нововведень, призводить до нерівномірного розподілу податкового тягаря, а відтак – і стримує розвиток конкуренції на внутрішньому ринку [5, с. 27].

По-третє, посилення фіскальної функції та слабкість регуляторної та стимулюючої функцій податкової системи. До апогею фіскалізму податкова політика була доведена в 2009 р, коли вона була зорієнтована на наповнення державного бюджету, навіть за рахунок дестимулюючих наслідків для економіки. Збереження докризового рівня соціальних стандартів було профінансовано за рахунок вилучення в різний спосіб до бюджету додаткового обсягу фінансових ресурсів з економіки, що суттєво поглибило негативні економічні тенденції. Тим часом, вітчизняна податкова система не сприяє оптимізації розподілу індивідуальних доходів та перерозподілу корпоративних доходів на користь суб'єктів, діяльність яких знаходиться в руслі загальнодержавних пріоритетів розвитку.

Також, можна констатувати, що в умовах економічного спаду під тиском наслідків фінансово-економічної кризи та неадекватних економічних рішень уряду вітчизняна податкова система сама перетворилася на джерело ризиків для відновлювальних процесів, і як наслідок, на бар'єр розвитку підприємництва.

У контексті дослідження впливу податкової політики на формування та розвиток ефективної конкуренції на внутрішньому ринку України, важливо підкреслити, що на сьогодні у світі реалізуються дві основні моделі податкової політики: ліберально-обмежена та соціально-напружена [7, с. 322–326]. Перша модель характерна для країн, основною метою яких є нарощування (відновлення) виробництва товарів, вихід і експансія на нові зовнішні ринки, зростання доходів населення за рахунок розвитку його підприємницької активності. У рамках цієї моделі жорстко обмежується частка податкових вилучень (при одночасному обмеженні соціальних гарантій), надаються широкі податкові пільги для інвестицій у виробничому секторі. Спостерігається лібералізація системи державного регулювання підприємницької діяльності, а органи влади утримуються від надання особливих гарантій учасникам ринкових відносин з метою забезпечення стабільності національної валюти та обмеження зростання зовнішнього боргу. Така модель на сучасному етапі є характерною для Бразилії, Мексики, Китаю.

Друга модель (соціально-напружена) властива практиці постіндустріальних країн, які поки що змушені підтримувати високі стандарти споживання та соціального забезпечення основної маси населення. З метою структурної перебудови економіки й захоплення позицій на ринках високотехнологічної продукції вони вибудовують наступну ієрархію пріоритетів. Пріоритети «першої категорії» полягають, насамперед, у скороченні нерівності в розподілі доходів, забезпеченні зайнятості населення; пріоритети «другої категорії» містять у собі розробку й проведення цілеспрямованої структурної політики, експансію на світовий ринок капіталів, використання фінансових ресурсів всього шляхом нарощування зовнішнього боргу, концентрації передових знань та їхніх носіїв у своїх національних межах. Для системи оподаткування характерні високі ставки податків, усунення податкових обмежень на міжнародну міграцію капіталів з метою контролю над інвестиційною політикою інших країн, тощо.

Порівнюючи вищевказані моделі податкової політики з формами (моделями) конкурентної політики, можна відзначити безсумнівну подібність заохочувальної форми конкурентної політики з ліберально-обмеженою моделлю та протекціоністської форми із соціально-напруженою моделлю податкової політики, при розбіжностях у використовуваному інструментарії.

Сучасний етап розвитку вітчизняної економіки та посилення глобалізаційних процесів, які призводять до загострення конкуренції на вітчизняному внутрішньому ринку з боку іноземних компаній, у тому числі з боку філій фінансово могутніх ТНК загострюють потребу у зваженій податковій політиці. Поряд з фіскальною роллю податкова система повинна виконувати активну стимулюючу функцію. З цієї точки зору, в Україні доцільно реалізувати ліберально-обмежену модель податкової політики. Такий підхід відповідає сучасним глобальним тенденціям. Тому податкова система України повинна бути реформована.

З метою підвищення ефективності вітчизняної податкової системи у контексті розвитку конкуренції та зниження рівня монополізації національної економіки необхідно, на наш погляд, реалізувати такі заходи.

По-перше, продовжити роботу по зниженню загального податкового тягаря з урахуванням можливостей бюджету та завдань з диверсифікації економіки. Підкреслимо, що у наукових колах тривають дискусії про оптимальний рівень податкового навантаження для національної економіки. Апологети збереження високого податкового навантаження в Україні як приклад наводять досвід країн Північної та Західної Європи, де за високого рівня перерозподілу коштів через державні бюджети досягнуто значних успіхів в економічному та соціальному розвитку. Їх опоненти відстоюють точку зору, що перш ніж перейти до збільшення податкового навантаження, ці та інші країни в повоєнні роки пройшли період ліберального податкового законодавства. Так, у 1965 р. середні податкові доходи у ВВП в багатьох країнах світу становили 27,1%, а у 2000 р. – 38,1%. В ці ж самі роки у США податкові доходи у ВВП становили відповідно 25% і 28,9%. Тому, ми погоджуємося з думкою, що Україні, яка реформує свою економіку, для розвитку конкуренції на внутрішньому ринку доцільніше орієнтуватися на коефіцієнт податкового навантаження США, Японії та деяких інших країн, які протягом 1965–1980 рр. коливалися в межах 18–27% [6, с. 30].

По-друге, вкрай необхідно спростити форму та процедури подання податкової звітності. За даними щорічного звіту Світового банку та Міжнародної фінансової корпорації «Ведення бізнесу» (Doing Business), на оформлення та сплату податків вітчизняні компанії щорічно витрачають по 2185 годин робочого часу. Для порівняння: в Естонії часові витрати на оформлення та сплату податків складають 104 години на рік (в 21 раз менше, ніж в Україні), в Казахстані – 156 (у 14 разів). Тому є підстави для висновку, що спрощення форми та процедури подання податкової звітності стане стимулюючим чинником розвитку підприємницької активності в Україні, і відповідно – інтенсифікації конкуренції на ринках товарів і послуг.

По-третє, доцільно перебачити податкове стимулювання для підприємств, які спрямовують кошти на розвиток технологій, забезпечують підвищення їх конкурентності і зниження рівня собівартості продукції. Передусім, це стосується стимулювання енергозбереження і впровадження екологічно чистих технологій.

По-четверте, важливого значення набуває збереження та реформування спрощеної системи оподаткування через удосконалення процедур реєстрації та обліку платників, усунення можливостей щодо мінімізації податкових платежів, нейтралізація ефекту податкової дискримінації. Ця система забезпечила динамічний розвиток малого підприємництва. Так, за 11 років існування спрощеної системи оподаткування кількість платників єдиного податку збільшилась майже в 14 разів (з 95 тис. осіб до 1304,5 тис. осіб), а надходження до бюджету від сплати єдиного податку зросли в 32 рази (з 127 млн грн в 1999 р. до 4107,6 млн грн в 2009 р.). При цьому, суб'єкти-«спрощенці» створили понад 1,2 млн робочих місць [8]. Тим часом, лише за I кв. 2011 р., після прийняття Податкового кодексу, кількість створених фізичних осіб-підприємців в Україні скоротилася на 30% по відношенню до аналогічного періоду 2010 р. Водночас, За оприлюдненими ДПАУ даними, закрити свій бізнес вирішили на 36% більше фізосіб, ніж в аналогічному періоді 2010 р. (всього 56 613 приватних підприємців). Підкреслимо, що реформування спрощеної системи оподаткування має особливе значення для створення сприятливого бізнес-середовища в Україні в частині державної підтримки малого бізнесу. Наявність значного прошарку дрібних підприємців створює висококонкурентне середовище для ведення більшості видів економічної діяльності та забезпечує виробництво дешевих товарів та послуг.

Висновки. Таким чином, для забезпечення стимулюючого впливу податкової політики на ефективну трансформацію ринкових структур в українській економіці необхідно уніфікувати вітчизняну систему оподаткування, забезпечити стабільність податкового законодавства на перспективу, та що найважливіше – усунути необгрунтовану диференціацію суб'єктів господарювання, оптимізувавши систему надання різного роду податкових преференцій. Це дозволить створити основу для податкового стимулювання розвитку підприємницької активності та конкуренції на внутрішньому ринку України, що стане вагомим фактором стабільного економічного розвитку національної економіки. Основу подальших наукових досліджень може становити порівняння світового та вітчизняного досвіду щодо впливу податкової політики на розвиток конкурентного середовища та обґрунтування на цій основі рекомендацій для України.

Література

1. Звіти Антимонопольного Комітету України за 2001–2010 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amc.gov.ua/amc/control/uk/index>
2. Тенденції розвитку конкурентних відносин в економіці України у 2009 році : звіт про науково-дослідну роботу Антимонопольного комітету України. – К., 2010. – 101 с.
3. Качалин В. В. Система антимонопольной защиты общества в США / Качалин В. В. – М. : Наука, 1997. – 270 с.
4. Авдашева С.Б., Розанова Н.М. Теория организации отраслевых рынков : учебник / С.Б. Авдашева, Н.М. Розанова. – М. : ИЧП «Издательство Магистр», 1998.
5. Варналій З. Підвищення ефективності податкової політики як чинник конкурентоспроможності підприємництва України / З. Варналій // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. пр. – К. :

Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – Вип. 19. – 379 с.

6. Аронов А.В., Кашин В.А. Налоговая политика и налоговое администрирование / А.В. Аронов, В.А. Кашин. – М., 2006. – С. 322–326.

7. Борейко В. Шляхи підвищення ефективності податкового та соціального законодавства / В. Борейко // Економіка України. – 2007. – № 7. – С. 30–37.

8. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] : концепція проекту Закону України. – Режим доступу : http://dkrp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=147961&cat_id=37571

Надійшла 17.09.2011

УДК 339.542.26

Г. М. ФИЛЮК, Л. О. ЖУМАНКУЛОВА
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ПРЕДПРИЯТИЯ НА РЫНКЕ ПОТРЕБИТЕЛЬСКИХ ТОВАРОВ В УСЛОВИЯХ ТАМОЖЕННОГО СОЮЗА: ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ

Проаналізовані особливості функціонування державних підприємств на ринку споживчих товарів Казахстану-учасника Митного Союзу. Розкрито суперечності впливу Митного Союзу на динаміку економічного розвитку державних підприємств країн-учасниць.

The paper analyzes special features of state-owned companies functioning at the Kazakh consumer goods market that is a member of Customs Union. Contradictions of Customs Union impact on the dynamic of economic development of state-owned companies of state-member are exposed.

Ключові слова: Митний Союз, єдиний митний тариф, ринок споживчих товарів, державні підприємства.

Введение. Создание Таможенного союза трех государств до сих пор неоднозначно воспринимается в научном и экспертном обществе. Так, российский экономист, эксперт Я. Романчук задает вопрос о целесообразности создания Таможенного союза на трехсторонней основе, когда Россия имеет договоренности в этой области и с Беларуссией, и с Казахстаном. По его мнению: «Зачем плодить структуры? Тем более что и прежние договоренности не соблюдаются» [1]. Немало высказываний со стороны общественности звучит о том, что единый тариф может остаться соглашением только на бумаге. В связи с этим возникает необходимость более тщательно проанализировать влияние Таможенного союза на экономическую деятельность стран-участниц, в особенности на деятельность государственных предприятий.

Основной раздел. В настоящее время проблемы функционирования государственных предприятий в рамках Таможенного союза рассматриваются в трудах российских, казахстанских и украинских ученых, в частности: С. Глазьева, Я. Романчук, О. Оксикбаев, З. Загоскина, Р. Алшанов, М. Махмутова, К. Берентаев, С. Байзаков, А. Картова, Н. Мамырова и др. В тоже время практически отсутствуют научные разработки, касающиеся создания единого экономического пространства для эффективного функционирования государственных предприятий и рынка потребительских товаров в рамках Таможенного союза России, Беларуссии и Казахстана.

Целью данной статьи является исследование особенностей, возможностей и рисков влияния Таможенного союза на деятельность государственных предприятий, которые в Республике Казахстан.

В целом Таможенный союз формируется в соответствии с Планом действий по формированию Таможенного союза, определенного решениями Межгосударственного совета ЕврАзЭС (высшего органа Таможенного союза) №1 от 6 октября 2007 года и № 9 от 9 июня 2009 года. В настоящее время в основном созданы необходимые правовые условия функционирования Таможенного союза, реализованы мероприятия по введению Единого таможенного тарифа (ЕТТ), единой системы внешнеторгового и таможенного регулирования, институциональной структуры Таможенного союза. Кроме того, до конца 2011 г. предстоит завершить второй этап формирования Единой таможенной территории, осуществить перенос согласованных видов контроля с внутренних границ Таможенного союза на внешний контур.

Между тем, следует отметить, что создание Таможенного союза противоречиво влияет на динамику экономического развития стран – участниц. С одной стороны, создание такого союза является важным этапом в углублении интеграционного взаимодействия стран-участниц, несущего определенные выгоды экономикам интегрируемых государств. Ориентировочно создание Таможенного союза позволило сформировать единый рынок емкостью более 160 млн человек. По итогам 2010 г. ВВП Казахстана, РФ и Беларусии (по паритету покупательской способности) составил 3100 млрд дол. США, что превышает аналогичный показатель 2009 г. на 4%. При этом суммарный товарооборот этих стран, за исключением взаимной торговли, в 2010 г. достиг 686,1 млрд дол. США, увеличившись более, чем на 30 % [2, с. 88].

С другой стороны, необходимо подчеркнуть, что формирование Таможенного союза таит в себе